

Stories from Inside

Ninnie Schröder

Stories from Inside

Stories from Inside

Copyright © 2011 Ninnie Schröder

Yrkehögskolan Novia

Enheten för Kultur, Nykarleby

Handledare: Ewa Stackelberg, Lars Rebers, Emma Westerlund

Examensarbete för Medianom YH-examen
Utbildningsprogrammet Mediakultur, fotografi
Nykarleby 2011
Tryck ort: Endhove, Nederländerna : Blurb

Innehållsförteckning

1.	Inledning.....	5
2.1	Syfte och utgångspunkten.....	30
2.2	Arbetets process.....	30
3.	Drömmar och det undermedvetna.....	31
3.1	Hypnos.....	32
4.	Inspiration.....	32
4.1	Iamamiwhoami.....	33
4.2	Book art.....	34
4.3	Bakom och framför kameran.....	35
4.4	Tillvägagångssätt.....	36
5.	Sammanfattning.....	37
6.	Litteraturförteckning.....	38

1. Inledning

Stories from Inside är ett fotografiskt arbete som handlar om människors olika inre världar. Det är en porträttserie som handlar om vad som finns på insidan av en person och bygger bland annat på tankar, känslor, sinnestämningar och drömmar. Bilderna är ett försök till att visa en plats där människan möter både sin verklighet och sina drömmar, där även det undermedvetna spelar en stor roll. En motivation till att utföra projektet var utmaningen i att försöka beskriva och visa det som inte syns för ögat. Fånga det som är en känsla och göra det synligt.

Varje bild i arbetet har sin egen berättelse som har förankring i en person, en känsla eller en tanke. Det är personliga berättelser i bild som är en tolkning av hur det inre landskapet kan se ut. Ett landskap som kan vara byggt av historia, minnesbilder, styrka, bräcklighet, glädje, sorg och allt vad det innebär att vara en människa. Det som styr oss, och gör oss till dem vi är. Bilderna föreställer delar av olika känslolandskap som innehåller allt från livet. En plats för fantasin och verkligheten att mötas.

En inspirationskälla till arbetet kommer från sagoberättandet och gamla sagoböcker. I dem samarbetar både bild och text för att bygga upp en stämning och uppfattning över hur karaktärer och händelser ser ut. Med en sagoboks form i tanken presenteras det färdiga bildresultatet från *Stories from Inside* i utställningsformat inuti uppslagna böcker på en vägg. Böckerna fungerar där både som en del av bilden men också som en inramning. Detta för att hänvisa till känslan av att betraktaren upplever att det är en berättelse man ser. Det är en berättelse byggd av bilder och känslor.

"We are all in the gutter, but some of us are looking at the stars."
-Oscar Wilde

In Different Ways to Be Seen

*Speak to me
Speak to me heart
I feel a needin'
to bridge the clouds
Softly go
A way I wish to know
A way I wish to know*

Patti Smith, Fred Sonic (1988, Paths that cross)

In Safe Waters

Hypnosis 1, 2

One Side of Longing

The Room I Carry

2. Syfte och utgångspunkt

Syftet med projektet *Stories from Inside* är att försöka hitta ett uttryck där fotografi förklarar en känsla eller berättar en historia.

Huvudämnet handlar om det inre landskapet som finns i människor. Detta genom att leta och experimentera fram ett resultat men också hämta inspiration och idéer ifrån annat berättande än fotografi, t.ex. måleri, skulptur, musik och litteratur.

Starten och utgångspunkten till arbetet har hela tiden varit människan. Vad det innebär att vara människa och hur man berättar om människor. Den nyfikenhet som driver oss att vara intresserade av att lyssna, samtala och kommunicera med andra. Hur vi förmedlar känslor och berättelser emellan oss. Hur vi skapar en relation och en förståelse till varandra som bygger mycket på förtroende. Ett förtroende som absolut behövs när man fotograferar en person.

Syftet med att fotografera människor kan vara och ha många anledningar. Men mycket handlar om en nyfikenhet till andra människor, att se delar av dem och deras liv. Porträtt är ett sätt att få se och uppleva en annan människa genom att se en bild av dem. Det är också ett sätt att bevara dem i sitt minne. Och porträtt och avbildningar av människan för människor är någonting som har funnits med länge i vår historia.

Bilderna har sett olika ut beroende på ideal, kultur och tidsålder. Men i mina ögon är ett porträtt på ett eller annat sätt alltid en beskrivning och berättelse om någon oavsett tidsålder. Man får ta del av att se en annan människa i ett stoppat ögonblick i deras liv.

Tanken med *Stories from Inside* är att först utgå från porträttet av människan och sedan se hur olika berättelser kan ta form beroende på vem som fotograferas. Och vad den berättelsen handlar om. Hur man kan beskriva upplevelser och känslor av en människa i bild, och samtidigt ställa frågan om ett porträtt måste se ut på ett visst sätt, måste man se personens blick och ansikte? Eller kan ett porträtt vara något mer än bara en exakt avbildning? Det är frågor som jag funderat på under projektets gång.

2.1 Arbetsprocessen

Projektet började växa fram under sensommaren 2010. I början av en anteckningsbok från september hittar jag orden - ”the inner world where we are both lost and safe”. Den meningens innebörd innehåller mycket av det som projektets tankar sedan kom att handla om. Balansen mellan vad som är säkerhet och osäkerhet. Olika sökande efter beskrivandet av olika drömmar och sinnesstämningar.

Utgångspunkten till arbetet var porträtt om den inre världen och hur man skulle kunna visualisera det genom fotografi. En start var att experimentera fram ett uttryck där bilderna kunde börja berätta egna historier och händelser. Historier som kunde föreslå vad den inre världen är och vad den handlar om.

Bilderna i *Stories from Inside* har inte fotograferats efter en helt bestämd mall eller på ett speciellt sätt. De slutgiltiga bilderna kom till genom en ganska lång arbetsprocess. Det var en process där först och främst de medverkande modellerna samt resultaten från fotograferingssituationerna påverkade både arbetet och slutresultat. Men det fanns också tid emellan fotografering och det färdiga resultatet där ändringar kunde ske i efterarbetet. Detta var ett sätt som tillät spontanitet och inte begränsade processen och bilden kunde fortsätta förändras efter mötet då den tagits.

Jag valde att fotografera människor som jag på ett eller annat sätt känner och har en relation till. Detta var ett tidigt beslut som jag fattade med tanken på att göra arbetsprocessen lättare och slippa sökandet efter lämpliga modeller. Det var också en utmaning att tillsammans med dem diskutera och fundera på hur deras inre bildvärld ser ut. Jag ville utav de samtalen skapa ett samarbete där bildens resultat faktiskt kunde betyda någonting för den avporträtterade, och inte bara blev tagen i syfte för fotografen. Alla fotograferingstillfällena började planeras på ungefär samma sätt, men hade ofta helt olika förutsättningar på grund av miljö och de involverade personerna. Varje fotografering började med att vi pratade eller hade pratat igenom olika idéer, tankar eller känslor. Någonting som kunde gå lätt men också kunde vara ganska svårt.

Grundfrågan som ställdes var hur man skulle beskriva en stark känsla man har inuti sig. Vad som är den starkaste känslan eller vad som är det viktigaste för den personen just nu. Det kunde t.ex. beskrivas i färg, tydlighet, miljö, eller musik, men det började oftast med ett eller flera beskrivande ord. Frågan ändrades med tiden och beroende på hur personen tog emot den. Vissa hade självklara och snabba svar, andra behövde mer tid att fundera. I vissa fall var samtalen mest ett sökande, medan själva fotograferingen blev det som satte igång tankarna om vad bilden skulle komma förmedla. Den andra fotograferingen i projektets början som fungerade väldigt bra, blev ofta ett beskrivande exempel för senare fotograferingar. Det blev en hjälp till att beskriva för andra hur jag kunde fotografera dem och hur man kunde använda sig av t.ex. miljöer och färger. Vid ett annat tillfälle var det en modell som efter mötet och fotograferingen kom på hur hon såg sitt inre. Hon skrev då en text om det och skickade den till mig. Texten blev sedan det som styrde hur det färdiga bildresultatet blev. I andra fall då modellen inte hade någon idé är bilden byggd på mina egna skisser och tankar. Personen på bilden blir då en förmedlare för mina egna känslor.

Tidigt i processen blev det klart om att det fanns svårigheter att först och främst beskriva idén för andra, utan att få det att låta allt för svävande. Att försöka beskriva hur bilderna skulle kunna se ut kunde också vara svårt i början, dels eftersom de inte ännu var tagna. Men också eftersom det var ett sökande efter att hitta uttryck. Detta eftersom det inte fanns en klar strategi eller historia att följa helt. Tanken att låta de avporträtterade dessutom styra bildernas framväxande och känsla gav olika uttryck. Berättelserna och bilderna skrev sig själva allt eftersom tiden och arbetet fortskred.

Min förhoppning var att bilderna och samtalen skulle föra arbetet och temat framåt, vilket de också gjorde. Jag arbetade aktivt med att hålla alla tankar och möjligheter öppna. Jag insåg även under processens gång att de bilder som mest drev arbetet framåt var de mest experimentella bilderna. Det var de bilder som var mer drömlika och innehöll även andra element än bara modellen. Bilderna blev på det sättet mera tolkningsbara och gav något mer att titta på än bara ett ansikte. Det gjorde också att handlingen i dem blev mer tydlig i förhållande till personen på bilden.

3. Drömmar och det undermedvetna

En stor del av projektets ämne har förankring i drömmar och vad drömmar är och kan vara. Drömmar kan beskrivas som ett tillstånd men också vara olika önskningar. I introduktionen till boken "Lär dig drömma, finn nyckeln till ditt undermedvetna" skriver David Fontana om hur drömmar berättar för oss om oss själva;

"Drömmarna är ett tillfälle för oss att smyglyssna till samtalet mellan vårt medvetna och vårt undermedvetna, och det ger oss möjlighet att bättre förstå oss själva." (Fontana, D.1996)

Fontanas bok handlar om att förstå syftet med drömmar. Hur man lär sig att använda sig av drömmar och hur man kan tolka och ha användning av dem. Att det finns olika typer av drömtillstånd och många sätt att drömma på. Dagdrömmar är någonting som förekommer under dagen, där medvetandet också är en del av det undermedvetna. I ett tillstånd mellan sömn och vakenhet kan man även uppleva vackra drömbilder och visioner, en typ av drömlandskap. Det är ett så kallat hypnopompiskt eller hypnagogiskt tillstånd något som även kan beskrivas som en typ av hallucinationer(Fontana, D. 1996, s. 20). Det är även tillstånd som man kan känna av på olika sätt i kroppen. T.ex. kan känslan av att falla eller sväva förekomma eller ett stigande örontjut. Skillnaden mellan dessa två tillstånd och "vanliga drömmar" är att de upplevs under ett visst vaket tillstånd. Fontana berättar att dessa bildvärldar bland annat var inspirationen för många av de tidiga surrealisternas motiv, som i t.ex. Salvador Dalis(1904-1989) målningar (Fontana, D. 1996, s. 20). Det är drömbilder som kommer från det kreativa undermedvetna. Det är också något som man kan öva sig i att framkalla med hjälp av olika övningar under meditation eller innan man somnar.

Drömlivet har enligt filosoferna Sigmund Freud och Carl Jung tre nivåer som även tas upp i Fontanas bok (1996, s. 25).

Nivå 1 kallas för det förmedvetna, som beskrivs som det lättast tillgängliga sinnet. Det har sitt ursprung från dagliga sysslor som gjorts och upplevts som vaken.

Nivå 2 är det personligt undermedvetna, en del av minnen som man själv inte minns i vaket tillstånd, men som har stor betydelse för våra drömmar och själsliv. Det kan vara minnen från barndomen, blandat med förträngda eller glömda upplevelser.

Nivå 3 det kollektiva undermedvetna, som är ihopvävd och gemensam med andras undermedvetna, t.ex. mänskliga strävanden och längtan. Det är den mest sällsynta nivån i drömmarna.

Drömmar är sammankopplade med våra egna känslor och det undermedvetna. I dem finns det spår och tecken från det undermedvetna och symboler med olika betydelser som man också kan lära sig tolka och känna igen. Varje tanke i en dröm har oftast en egen betydande symbol. En del symboler beskriver Fontana (1996, s. 22) som personliga, men det finns även de som är universella och betyder oftast samma sak för alla. Som t.ex. vatten, som ofta hänvisar till livet.

Drömmars budskap bygger också ofta på vardagslivet. De kan syfta på en önskan eller förhoppningar över hur livet i vardagen skulle kunna vara annorlunda. Något som Fontana även poängterar är även att alla människor har förmågan att drömma. Att vi alla drömmer under sömnen, men att det inte är alla och alltid som man kan minnas vad man drömt när man vaknar. Dessutom så har forskning av psykologen och sömnforskaren William Dement (f.1928) visat att om man väcks upp från sina drömmar så kan vi bara minnas ca 80% av handlingen i drömmen. Allt eftersom minuterna går glömmar vi dessutom ännu mer. Vanligtvis minns vi bara runt 5% av vad vi drömt. Därför kan det vara till hjälp att skriva ner sina drömmar direkt när man vaknar för att komma underfund med vad de betyder senare(Fontana. 1996, s.10).

3.1 Hypnos

Ett annat ämne som dyker upp i några av bilderna i *Stories from Inside* är hypnos. Ordet hypnos är bland annat namnet på den grekiska sömnguden och betyder just sömn. I den grekiska mytologin har han en stor betydelse och makt över drömmarna (Fontana. D. 1996 s 13). Den mera kända betydelsen för hypnos är annars det transtillstånd som framkallas med hjälp av en annan person, vilket är något felaktigt. Anna Gerge skriver i sin bok "Hypnos, i psykoteraeutiskt arbete", att all hypnos är en typ av självhypnos.

"Genom att terapeuten erbjuder patienten en möjlighet till fokuserad uppmärksamhet och minskat stimuliflöde (en hypnotisk instruktion) avseende externa intryck, uppstår ett förändrat medvetandetillstånd." (Gerge. A. 2009 s 13).

Det syftar på att hypnotisören i det här fallet terapeuten, mera fungerar som en vägledare som hjälper till att skärpa det inre fokuset till en annan nivå. Det är hela tiden patienten/personen själv som har kontroll i vad som sker i en hypnos och kan hantera vad som sker. Detta även om det i terapi kan handla om otäcka minnen eller rädsla.

På Svenska föreningen för klinisk hypnos, (SFKH) hemsida kan man läsa om information av hypnos och vad det kan framkalla och användas till. Bland annat hur det kan hjälpa mot fobier och minska smärta. På hemsidans introduktion står det att hypnos också är synonymt med att vara i trance. Ett tillstånd då medvetandet är öppet och mottagligt för instruktioner och meditation. Till bilderna i arbetet där hypnos förekommer handlade själva hypnosen om enkla övningar med avslappning för att visa hur och att det faktiskt fungerar. I en av bilderna visas hur kroppens händer börjar agera och påverkas av vad hypnotisören talar om för dig. Det sker när det undermedvetna blir mer öppet och mottagligt under vägledning och tillit. På föreningens hemsida nämns även förväxlingen mellan underhållningshypnos som sker framför publik, och klinisk hypnos. Anna Gerge skriver; "Den kliniska hypnosen bygger på föreställningar om människans inneboende resurser." (Gerge. A. 2009 s 18) Hon beskriver sedan att hypnos används som en behandling där "människor läker sig själva inifrån." (Gerge. A. 2009 s 18) vilket betyder att man öppnar upp resurser man annars inte använder men som finns inuti. Vi måste bara lära oss hur vi kan använda oss av dem.

4. Inspiration

Inspiration till det här examensarbetet kommer från olika riktningar. Allt ifrån målarkonst, fotografi, videokonst, lyrik och installationskonst.

En tidig inspiration var konstnärinnan Frida Kahlos (f.1907-1954) målningar. Främst hennes känsloladdade självporträtt. I dem beskriver hon sin inre smärta och historia i starka färger och små viktiga detaljer. En annan inspiration är fotografen och filmregissören Floria Sigismondi (f.1965). I Sigismondis (Immune, 2005) verk förekommer ofta en mörk och apokalyptisk känsla, på gränsen till makaber. En känsla som ofta byggs upp av vackra, starka miljöer och karaktärer. Sigismondi uttryckte sig först med måleri, men gick över till fotografi under sina konststudier. Idag är hon främst känd för sina annorlunda musikvideor och hennes porträtt av olika artister, som Marilyn Manson, David Bowie, The Cure och The White Stripes. (Immune, 2005)

Andra inspiratörer är konstnärer som blandar sin konst med olika koncept och material. Den franska konstnären Sophie Calle (f.1953) har blivit tilldelad det stora Hasselbladspiset för sina fotografier. Detta trots att hon säger att hon inte ser sig som en fotograf. Calle är en konstnär som använder sig främst av foto och text i sin konst. Det är hennes material. Hon utgår ofta ifrån sig själv och behandlar sina egna personliga historier och gör dem till olika konstverk. Eller som Alfred Pacquement skriver i förordet till boken "Sophie Calle, M'as-tu vue" (did you see me) att hon är en konstnär i första person. Hennes verk är något som involverar henne själv och hennes eget liv. Hon samlar ofta ihop saker och ting i sin omgivning som kan leda till någonting mer och inspirerande. Samlandet i sig är ett sätt att jobba på. Samla ihop människor, samla ihop saker till en historia eller flera. Det är som om hon börjar med ett verk och det leder henne framåt utan att hon vet hur slutresultatet kommer att se ut, vilket är en inspiration till min arbetsprocess. Ett exempel är när hon hittade en mans adressbok och besökte alla personer som stod i den och intervjuade dem om mannen (Address Book, 1983).

Den franska konstnären Annette Messanger (f.1943) kom att bli en stor inspiration i slutet av arbetet med projektet. Främst genom hennes sätt att presentera sin installationskonst. Hur hon lyckas använda ett rumsutrymme och olika material. I en videointervju från sin retrospektiva utställning pratar hon om sin konst och vad hon tänker om den. Hon förklarar där hur hon i vissa verk bara vill visa, eftersom hennes konst handlar om det visuella. "If it's not visual it's not good art" säger hon. Hon nämner även att konst är lycka för henne, vilket jag också tycker är en viktig poäng. Konst behöver inte vara allvarligt och tungt. Hennes verk består bland annat av fotografi, tyg och intryck. I samma intervju (från The Hayward Gallery, "The Messengers") pratar hon om att hon ofta hämtar inspiration från barnens värld.

*"I've seen the truth and?
it's nothing like you said
I've seen the picture of a perfect world
Now you can touch the air around my cover
So many questions, so many things unsaid"*

Iamamiwhoami - y

4.1 Iamamiwhoami

En av de största inspiratörerna till *Stories from Inside* är Iamamiwhoami (2009) som är ett konst- och musikprojekt från Sverige. De har sin bas via sin Youtube channel och den enda medlemmen som ännu har identifierats i gruppen/ kooperativet är sångerskan Jonna Lee.

Enligt Wikipedias samlade information om projektet så släpptes det första videoklippen den fjärde december 2009. Sedan dess har de hemlighetsfulla upphovsmakarna skapat både fascination och spänning, med sin blandning av olika konstuttryck och medier. Det började med att sex stycken korta videoklipp med elektronisk musik släpptes. Därefter sju stycken längre musikvideor med låtarna b, o, u-1, u-2, n, t, y. Titlar som tillsammans bildar ordet *Bounty* som kan syfta på "gåva". Musiken har även släppts via itunes och amazon och alla låtarnas singlar bär meddelandet *To whom it may concern*.

Ordlekar och ledtrådar förekommer i olika former i videorna och lämnar olika meddelanden till betraktaren. De första filmerna har sifferkoder som av fans översatts till ord som "it's me" och "I am". Många av videornas handlingar och teman leder även till myten om örten Alruna som sägs bära på magiska krafter och lycka. Med sina långa och grova rötter kan Alruna med lite fantasi liknas vid en människokropp. Detta har använts flitigt som en symbolik i videorna (speciellt i "9.20.19.13.5.723378") där den kvinnliga sångerskan hänvisar till att föreställa denna myt och ört.

Material som återkommande används i videorna är plast, tejp, aluminium, kartong, vita papper samt natur och speciellt träd. Det förekommer även dockor och män med förvrängda eller dolda ansikten. Miljöerna är ofta från vackra landskap och stora skogar, men även helt uppbyggda världar av kartong. Mystik och symbolik vimlar det av i både bild och musik och det är lätt att bli nyfiken och inspirerad av det man ser och hör.

Det finns även en livekonsert inspelad i en skog, där man som publik får, representerad av en person i filmen, följa med igenom alla låtarna i långa och mystiska sekvenser. Konserten visades via Iamamiwhoami hemsida under tre timmar innan den togs bort. Den påminner mycket om de olika videoverken till låtarna men upplevs här mer som installationskonst eller videokonst. Inte bara en video. Detta kanske därför att det filmats live. Det är ett konstverk som nu bara går att uppleva genom den spridda filmen på Internet.

Iamamiwhoami blev belönade med priset för årets innovatör på Grammisgalan 2011 där motiveringen lød:

"De har etablerat en stark relation till sina fans över hela världen, som följer dem minutiöst via sociala medier. Trots det har gåtan förblivit olöst. Det elektroniska musik- och filmprojektet har genom sin virala strategi blivit omtalat i sociala medier. Genom ett innovativt grepp har projektet lyckats väcka nyfikenhet och ge upphov till ständiga spekulationer om vem eller vilka som står bakom musiken. "(Grammis juryns motivering 2011).

Det som är intressant med Iamamiwhoami är hur de blandar intryck och konst och hur de presenterar det och kommunicerar med sina fans. Hur de töjer på fantasins gränser, blandar gamla myter och sagor med nutidens material och utrustning. En fråga som också kommer efter att ha sett de olika videoverken är vad kommer här näst? Hur långt kan de ta projektet?

4.2 Book art

Book art eller *Artist books* är konstverk som är gjorda utav böckers olika resurser och innehåll. Enligt Wikipedia så görs de i relativt små upplagor eftersom varje bok är ett konstverk i sig själv och är därav unikt i sitt exemplar. Det är också en konst som finns och har funnits under en lång tid och inom flera olika konstinriktningar.

En av de *Book artists* som inspirerat mest till *Stories from Inside* är den engelska konstnären Sue Blackwell (f.1975). Hon är en av dem som idag bland annat jobbar med boken som skulptur. På hennes egen hemsida (<http://www.sublackwell.co.uk/>) kan man se och uppleva hennes portfolio i bilder över olika arbeten och bokverk. Speciellt inspirerad har jag blivit av just hennes bokskulpturer. I dem har Blackwell skurit ut små berättelser och miljöer ur böckernas tunna sidor. Böckerna blir en grund som visar upp små sagolika världar. Av papper kan hon göra små miniatyurer med fåglar och träd, hus och människor. I verken förekommer det ofta karaktärer som man kan känna igen från klassiska sagor som Rödluvan, Alice i underlandet (verk som också finns att se på Blackwells hemsida).

Blackwells miniatyurer och användning av böcker var en viktig inspiration till det slutliga valet av hur fotografierna till det här projektet skulle presenteras. Framst kom idén med användningen av boken som material. Jag började tänka på hur jag skulle kunna använda fotografi och böcker tillsammans och på vilket sätt. Jag funderade även över vilka associationer man kan få av böcker som material, där mina tankar genast gick till gamla sagor och historia, ämnen som jag kunde se höra ihop med mina fotografier. Jag tyckte om tanken att böckerna skulle ge bilderna känslan av just historia och sagoberättande. Att bokens symbolik hänvisar till att varje människas tanke, dröm och önskan är en historia i sig.

Bildexempel på bildmonteringen i bok

4.3 Bakom och framför kameran

Susan Sontag (1933–2004) skriver i sin essä *Somliga Mapplethorpare* (förord till "Certain people: a book of portraits" av Mapplethorpe, 1985), om känslan av att bli fotograferad och få en kamera riktad mot sig.

”Även om förnuftet säger mig att kameran inte är riktad som en gevärspipa mot mitt huvud känner jag mig orolig varje gång jag poserar för ett fotoporträtt. Det är inte den välkända rädslan, känd i många kulturer, för att bli berövad på sin själ eller ett skikt av sin personlighet. Jag föreställer mig inte att fotografen bestjäl mig på något för att kunna sätta bildvisionen till världen. Men jag märker faktiskt att det sätt varpå jag vanligen upplever mig själv vänds upp och ner.”

För mig är det en beskrivning av en viss utsatthet som en kamera kan uppväcka hos människor. Ett obehag av att inte veta eller ha kontroll över hur bilden av ”dig” kommer att se ut. Sontag nämner också den gamla tron om att själen skulle fastna i ett fotografi när bilden tas. En tro som ofta kunde få människor att se skrämde ut på gamla fotografier eller inte vilja bli fotograferade. Nuförtiden tycker jag att när man pratar om att en bild har själ, är det menat i en mer positiv bemärkelse. Det kan tolkas som att bilden har fångat en speciell känsla eller uttryck. Inte att det tagits eller berövats någonting ifrån den som fotograferas utan att man har lyckats fånga det med kameran. Själ och fotografi har fått en annan betydelse helt enkelt.

Sontag fortsätter beskriva i sin text om känslan hon får av att bli fotograferad för porträtt. ”Jag fogar mig i att ta order från en annan kommandobrygga som ”möter” mig om jag har gått med på att samarbeta med fotografen (och ett fotoporträtt är i allmänhet något som kräver att föremålet samarbetar).” Hon fortsätter med att beskriva känslan av att bli avvärnad på en del av sitt utrymme och rörelsefrihet när hon blir fotograferad, och att hennes medvetande försöker hitta ett lugn, trots att ansiktet plötsligt känns som en mask. En mask där varje del av ansiktet tycks få en speciell tyngd eller växer. En upplevelse som hon beskriver som att befinna sig bakom sitt eget ansikte, där ögonen blir till fönster att se ut ur genom ansiktsmasken. Sontag tar här upp det som kan vara det viktigaste oavsett vad för sorts porträtt som ska tas. Om det finns samarbete eller inte mellan fotograf och modell.

Samarbete är en av de grundtankar som *Stories from Inside* är byggd på. Att arbeta tillsammans och skapa ett förtroende hos dem som man fotograferar. Något som gör att de kan och vill dela med sig och delta i fotograferingen. Att försöka hitta en balans mellan att styra fotografisituationen, men också låta situationen och personen styra mig som fotograferar vilket kan ge ett oförväntat och kanske bättre resultat.

Det intressanta med att fotografera någon är att du som fotograf, om du inte fotat den personen förut, faktiskt inte vet hur personen reagerar framför kameran. Vissa förändrar och poserar medan andra helst verkar vilja försvinna. En del har lättare ifall man ger dem en roll att spela. En sorts mask att bära, och då menar jag inte den obehagliga ansiktsmask som Sontag beskriver tidigare.

Någonting som jag även gjort i arbetet är att själv vara framför kameran. Dels för att lägga in en del av mig i projektet, men också för att tänka på hur det faktiskt är att ha en kamera riktad mot sig. Sontag berättar i samma essä om att hon en gång frågade fotografen Robert Mapplethorpe om ”vad han gör med sig själv när han fotograferar självporträtt.” Hans svar var att han försöker hitta den del av sig själv som har självförtroende, vilket jag tycker är ett intressant och bra svar. För ibland krävs det verkligen självförtroende att ställa sig framför kameran. I andra stunder kan självporträtt ge självförtroende eller tvärt om. Det kan handla om att visa en sida av sig själv som man vanligtvis inte visar. Eller att försöka hitta mod att visa en bräcklighet eller det som man egentligen inte vågar visa för andra. För mig är självporträtt ett sätt att både ha kontroll och inte ha kontroll över vad man får för bild. Det är ett avstamp för där jag står i tiden, ett sätt att minnas och en påminnelse om att alla inte är bekväma framför kameran. Hur svår det är att få just det ansiktsuttrycket eller känslan i en bild. För allt ser inte ut som man tror det gör.

4.4 Tillvägagångssätt

I det här projektet ville jag berätta om människors inre världar. Något som inte är det lättaste att förklara vad det är, om det inte finns en referens eller ett bra exempel. Det blir genast lättare ifall man börjar prata om en dröm man haft sedan barndomen, eller vad en känsla kan ha för färg. Som jag tidigare nämnt började jag med att ställa frågor till dem jag skulle fotografera. T.ex. ”Vad är den starkaste känslan du har i dig, har den en speciell färg?” En del blev förvirrade och andra hade klara och raka svar och kunde även nämna en speciell miljö. En annan fråga jag ställde handlade om drömmar, vad man har för dröm och hur man ser den. Något annat som ofta hjälpte att få en speciell stämning under fotograferingen var att spela musik. Det förekom nästan alltid musik när jag fotograferade människor hemma hos dem själva eller hemma hos mig. Det var flera som sa att de hade en speciell låt då de kände som starkast just den känslan de ville förmedla. Eller en låt som framkallar en speciell drömsekvens.

Musiken tar också bort tystnaden mellan mig som fotograf och personen som fotograferas. Det blir mera avslappnat och inte bara en massa klickande, dessutom får man ofta en rytm att följa i fotograferandet. En person började till och med beskriva hur hon i lätens olika delar såg just speciella drömbilder. ”Nu ser jag en vacker utsikt med en sjö, nu möter jag min familj.” Det var ingenting som jag behövde frammana eller fråga efter, det kom automatiskt med musiken. Musik är också ett hjälpmedel för mig själv när jag funderat över projektet och när jag redigerat bilder. Jag skapade tidigt ett soundtrack till arbetet som jag hela tiden fyllt på och gått tillbaka till. En slags påminnelse över hur bilderna ska ”låta”. Inte bara att de ska ”se ut” på ett visst sätt. Stor hjälp fick jag även av de diskussioner om projektet med handledaren och fotografen Ewa Stackelberg. Och där återkommer också en viktig punkt i projektet, att samtala och berätta.

Till det här projektet så fotograferade jag 15 personer som jag vanligtvis kontaktade ganska långt i förväg. Då berättade jag om idén till projektet och att jag gärna ville att de skulle tänka på vad de skulle vilja uttrycka, eller fundera på om de fick några idéer. En del kunde inte komma på något själva och det kändes då inte aktuellt att försöka leda in dem på att ”du kanske känner så eller så”. Oftast tog jag över och hade egna idéer över fotografiet och det blev mer ”min” bild som de hjälpte mig att få fram. Alla fotograferingar blev inte med i det slutliga resultatet och det kan bero på att de skilde sig allt för mycket från resten av bilderna. Men de flesta är med. Eftersom jag hade haft kontakt med personerna före fotograferingen så visste jag oftast på förhand vad för ämne det skulle handla om. På det sättet hade både jag och modellen kunnat förbereda oss innan fotograferingen, t.ex. med planering av plats, kläder och färgskala. Till största delen är alla foton tagna hemma hos de olika personerna, men en del är tagna på andra platser. Oftast försökte jag undvika att använda blixtljus och fotograferade istället tidigt eller mitt på dagen. Jag använde mig ibland av en reflexskärm ifall det behövdes, annars var det mestadels befintligt ljus. Jag sökte också i en del av bilderna efter att få fram ett lättare och mera somrigt ljus. Trots att projekttiden till stor del var under vintermånaderna. Detta för att inte göra årstiden för domnant.

Något som förekommer i de flesta av bilderna är dubbelexponeringar eller en drömsk och diffus känsla. Det är någonting som oftast har kommit till i efterarbetet, men som ibland även skedde och eftersträvades under själva fotograferingen. En annan del av processen är att visa det färdiga bildresultatet för de som varit med. Något som är spännande för att se vad det blir för reaktioner. De flesta har sett en del av bilderna direkt efter de hade tagits, men kunde ändå bli förvånade över resultatet efter redigerandet av bilderna där t.ex. färger och ljus kan ha ändrats. Det känns även självklart att visa bilderna när de blivit klara för att se om de på något sätt stämmer överens med vad modellerna berättade eller kände. Att det inte bara blivit min bild.

5. Slutsats

På ett sätt har jag alltid jobbat med ämnet i det här projektet. Jag sökte tidigt i mitt fotograferande efter en kontakt med det fantasifulla och det mystiska. Det som är svårt att förklara. Det är en ständig jakt efter att fånga känslor och berättelser på bild. En jakt där balansen och kontrasten mellan dröm och verklighet alltid varit en viktig del för kreativiteten och arbetet. När gränser suddas ut av vad man "får" eller "ska" göra blir möjligheter och idéer större och lättare att genomföra. Det är ett arbete där lek och experiment har stor betydelse för både processen och resultatet.

Att se inåt kan betyda olika saker beroende på vem man frågar och när. Till det här projektet ville jag fotografera människors porträtt där ämnet just skulle vara insida och inte utsida. Även om det är utsidan som man ser så ville jag hitta sätt där insidan syns igenom. Jag ville experimentera med fotografin och porträttet och se om jag kunde hitta ett annorlunda sätt att arbeta med det. Men framförallt ville jag fotografera människor och använda mig av de samtal och möten jag hade med dem.

Någonting jag lärt mig av att göra det här projektet är att hur viktigt det är hur man formulerar sig när man vill skapa ett samarbete. Hur stor roll det spelar att man både kan improvisera fram något och vara säker på vad man vill få fram av personen. Skapa en trygghet. Så att man kan hitta en punkt där båda möts, där det känns att man förstår varandra. Alla har ett svar på frågan om det inre, men det är aldrig självklart vad för svar det är. Det är något att tänka på. Vissa människor lever nästan helt i sin egen inre värld och kan känna sig bortkopplad från den värld som då anses vara alla andras. Andra kanske inte upplever sitt inre som just en inre värld utan som något helt annat. Det kanske bara är en dröm eller en önskan som är lika vanligt och självklart som om man går upp på morgonen. *Stories from Inside* blev ett projekt som handlar om historier och att samla ihop dem i olika bilder där de först inte fått komma fram.

Jag märkte att det i början fanns, och fortfarande finns, bilder man kunde dela upp i "ansikte" och "utan ansikte" porträtt. Och frågan om identitet blev ganska stor i projektet. Vem man är, och hur man upplever saker. En utmaning blev att försöka binda ihop alla bilder till en helhet, att skära ner på material eller hitta ett bra gemensamt sätt att visa dem på. Ge bilderna ytterligare en form. En form som kunde göra dem synliga på ännu ett sätt, och samtidigt förstärka det egna uttrycket och inte bara bilderna. Lösningen blev att inte bara presentera dem i en bok med text, utan också i böcker på väggen.

Resultatet av det här projektet har blivit en mängd bilder som på något sätt symboliserar ett samarbete med personen på fotografiet. Det har blivit många möten, samtal och planering som annars inte skulle skett om det inte berodde på att det skulle tas en eller flera bilder. Det var det som var mest spännande med det här projektet. Processen att genomföra det och hitta lösningar. Att samtala och skriva till folk och på något sätt samarbeta och ta del i det de ville dela med sig av. Jag har lärt mig att det alltid finns en historia att lyssna på eller berätta som man inte hört eller förväntat sig. Bilderna representerar kanske min egen översättning av dessa berättelser och drömmar. Men ingen av dem hade sett ut som de gör om det inte hade varit just de personerna på de bilderna. Det är bilder bestående av både min egna och andras drömmar och känslor. Det är bilder av en historia som förändras allt eftersom tiden och människorna förändras och växer. Annorlunda porträtt med människan som mittpunkt. Människan som vill berätta om det som finns inuti oss och som vi bär med oss.

6. Litteraturförteckning

Böcker:

Fontana. David (1996) *Lär dig drömma, finn nyckeln till ditt undermedvetna*. ICA Bokförlag, Stockholm
ISBN 91-534-2006-3

Gerge. Anna (2009) *Hypnos, i psykoterapeutiskt arbete*, ScandBook
ISBN 978-91978659-0-6

Sigismondi, Floria (2005). *Immune*. Gestalten Verlag.
ISBN 3-89955-069-2.

Sontag. Susan (1985) *Somliga Mapplethorpare ur Där tonvikten ligger*
(svensk översättning, Caj Ljunggren 2005) Brombergs Bokförlag.
ISBN 91-85251-27-5

Stackelberg. Ewa (2001) *Berättelse för levande*. Journal
ISBN 9197362980

Utställningskatalog, Sophie Calle, *M'as-tu vue*, 2003. Prestel Verlag.
ISBN 3-7913-3035-7

Musik:

Smith. Patti & Smith. Fred (1988) *Paths that cross i Dream of life* (album) Arista Records.

Webb:

lamamiwhoami : (Uppdaterad : 8. 2. 2011)
<http://en.wikipedia.org/wiki/lamamiwhoami> (läst: 11.2. 2011)
<http://sv.wikipedia.org/wiki/lamamiwhoami> (läst: 11.2. 2011)
<http://www.youtube.com/user/iamamiwhoami> (läst: 11.2.2011)

Messenger Annette (intervju) (uppladdad 8 juli 2009)
<http://www.youtube.com/watch?v=EWKGTPlobo0>

Svenska Hypnosföreningen (Uppdaterad © SFKH 2010-06-15)
<http://www.hypnosforeningen.se/omhypnos.htm>

Wilde.Oscar(1892) (Uppdaterad 17.2. 2011)
http://en.wikiquote.org/wiki/Oscar_Wilde (läst: 14. 2.2011)

Artist books:

Artist books, (uppdaterad: 7 Februari 2011)
http://en.wikipedia.org/wiki/Artist%27s_book (läst: 10.2.2011)

Blackwell, Sue . (hemsida uppdaterad 7 februari 2011)
<http://www.sublackwell.co.uk/portfolio-book-cut-sculpture/> (läst: 9.2.2011)

